

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ.

ΒΙΟΣ ΘΕΟΦΡΑΣΤΟΥ (*)

1. Ὁ Θεόφραστος ἐγεννήθη εἰς Ἐρεσσὸν πόλιν τῆς νήσου Λέσβου. Ὁ πατήρ του Μελάντας, ἢ, κατ' ἄλλους Λέων, ἦτο γυναικός. Κατ' ἀρχὰς εἶχεν ἐν τῇ πατρίδι του διδάσκαλον τὸν συμπολίτην του Λεύκιππον (ἢ Ἀλκιππον)· μετέπειτα δὲ ἐμαθήτευσεν ἐν Ἀθήναις παρὰ Πλάτωνι, καὶ τέλος ἔγινε μαθητὴς τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις, κατανοήσας τὰ σπάνια τοῦ νοῦ του προτερήματα, καὶ ἰδὼν τὴν περὶ τὴν τελειοποίησιν αὐτῶν φιλοπονίαν του, τὸν ἐβοήθησεν εἰς τὸ ἔργον του καὶ τὸν ἀνέδειξε πρῶτον αὐτοῦ μαθητὴν, μετονομάσας αὐτὸν διὰ τὴν μεγάλην του εὐφράδειαν Εὐφραστον καὶ μετέπειτα Θεόφραστον, (1) ἀντὶ τοῦ προτέρου του ὀνόματος Τυρτάμου, τὸ ὅποιον τῷ ἐφαίνετο κακόφωνον. Παραβῆλλων δὲ αὐτὸν μὲ τὸν Καλλισθένην ἄλλον μαθητὴν του, ἔλεγεν ὅτι ὁ εἰς ἐχρειάζετο χαλι-

(*) Ὁ Βίος οὗτος γραφείς Γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Κοραῆ καὶ τεθείς ὡς προλεγόμενα τῆς παρ' αὐτοῦ γενομένης κατὰ τὸ 1799 ἐν Παρισίαις Γαλλικῆς ἐκδόσεως τῶν Χαρακτήρων τοῦ Θεοφράστου, μετεφράσθη, διὰ τὴν ὑπάρχῃ εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν καὶ τοῦτο τὸ περὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἔργον τοῦ Κοραῆ. Παρελείφθη δὲ μόνον τὸ Βιβλιογραφικὸν μέρος χάριν συντομίας καὶ ὡς ὀλίγον χρήσιμον, ἀφοῦ ἔγιναν ἄλλαι τελειότεραι ἐκδόσεις τῶν Χαρακτήρων τοῦ Θεοφράστου.

(1) Σουΐδ. λέξ. Θεόφραστος, Στράβ. Β. ιγ' σελ. 492 ἐκδ. Κοραῆ, καὶ σημειώσεις Μεναγίου εἰς Διογ. Λαέρτ. Β. Ε. 38. Κατὰ τὸν Κικέρωνα (le Clav. Orat. Cap. 46) ὁ Θεόφραστος ἐνόμιζεν οὐ μόνον ὅτι ὁμιλεῖ εὐφραδῶς, ἀλλὰ καὶ ὅτι ἐπρόφερε κατὰ τοὺς Ἀθηναίους· ὥστε ἐθαύμασε, ἀκούσας δημώδη γυναῖκα νὰ τὸν ὀνομάσῃ ξένον μετὰ μακρὰν ἐν Ἀθήναις διατριβήν, γνωρίσασα αὐτὸν ἐκ τῆς προφορᾶς.

γόν καὶ ὁ ἄλλος κέντρον· διότι ὁ μὲν Θεόφραστος ἦτον ἀγγίνους, ὁ δὲ Καλλιθένης βραδύνους. (1)

2. Ἀναγκασθεὶς ὁ Ἀριστοτέλης ἐκ τινος ἐπὶ ἀσεβείᾳ κατηγορίας ν' ἀποδημῇ εἰς Χαλκίδα, ἄφησε τὸν Θεόφραστον κατὰ τὸ 3 ἔτος (ἢ τὸ 2 κατ' ἄλλους) τῆς 114 Ὀλυμπιάδος (380 π. χ.). (2) διάδοχον εἰς τὴν περιπατητικὴν σχολήν. Ὁ Αἴλιος Γέλλιος ἀναφέρει, ὅτι παρακινούμενος ὁ Ἀριστοτέλης ὑπὸ τῶν μαθητῶν του νὰ ἐκλέξῃ διάδοχον, καὶ παρατηρήσας ὅτι ἡ ἐκκληθὴ γνῶμη ἦτον ὑπὲρ τοῦ Θεοφράστου, παρήγγειλε νὰ τῷ φέρωσι Λέσβιον καὶ Ῥόδιον οἶνον, προσποιηθεὶς ὅτι ὁ οἶνος, τὸν ὁποῖον ἔπινε συνήθως, δὲν τοῦ ὠφέλει τὴν ὑγίαν, καὶ ἀφοῦ ἐγεύθη καὶ τοὺς δύο εἶπεν εἰς τοὺς μαθητάς του, ὅτι ἀμφοτέρωι ἦσαν καλοὶ, ἀλλ' ἐπροτίμα τὸν Λέσβιον. Ἐκ τούτου δὲ ἐνόησαν, ὅτι ἐπρόκρινε τὸν Λέσβιον Θεόφραστον ἀντὶ τοῦ Ῥοδίου Εὐδήμου (3). Ἄν ὁ Εὐδήμος μετριοφρονῶν κῆχαριστήθῃ εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ διδασκάλου, δὲν ἔπραξεν ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ ὁ Ἀριστόξενος, ὅστις, ὡς μαθητὴς καὶ αὐτὸς τοῦ Ἀριστοτέλους, νομίζων ἐκυτὸν ἄξιον τῆς διαδοχῆς καὶ ἡδικομένον διὰ τὴν προτίμησιν τοῦ Θεοφράστου, ἐμνησικαχῆσε, καὶ κωφεύσας εἰς τὴν φωνὴν τῆς πρὸς τὸν διδάσκαλον ὀφειλομένης εὐγνωμοσύνης, καθύόρισε τὴν μνήμην του ἀποθανόντος, ἃν πρέπη νὰ πισεύσωμεν τὸν Σουΐδαν. (4)

3. Ἡ φήμη τοῦ Θεοφράστου, αὐξηθηθεῖσα ἐκ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἀριστοτέλους, εἴλκυσε πρὸς αὐτὸν περὶ τοὺς δισχιλίους μαθητάς, ἐνοῖς ἦσαν Στράτων ὁ διάδοχος τῆς σχολῆς του, Ἐρασίστρατος ὁ ἰατρός, Μένανδρος ὁ κωμικός, οἱ ἐκ Σάμου ἀδελφοὶ Λυγκεὺς καὶ Δοῦρις, ἐξ ὧν ὁ εἷς ἦτο γραμματικὸς καὶ ὁ ἄλλος Ἱστορικός (5), καὶ

(1) Ὁ Πλάτων, εἶπε τὸ αὐτὸ περὶ Ἀριστοτέλους καὶ Ξενοκράτους. ἰδὲ Διογ. Λαέρτ. Β. δ'. 6.

(2) Διογ. Λαέρτ. Β. Ε'. 5, 40, 36. Φαβρικ. Ἑλλην. Βιβλ. Τ. 2. σελ. 235. Stanley Hist. Philos. Τ. 1. σελ. 423 καὶ 424.

(3) Αἴλιος Γέλ. Noct. Attic. Β. γ'.

(4) Λέξ. Ἀριστόξενος.

(5) Ἰδὲ Μενάγ. εἰς Διογ. Λαέρτ. Β. Ε. 57. καὶ Ἀθην. Β. 4. σελ. 428. Νομίζω ὅτι εἰς τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Ἀθηναίου πρέπει νὰ γραφῇ «Θεοφράστου δὲ τοῦ Ἐρασιίου μαθητάς» ἀντὶ τοῦ «Μαθητῆς».

Δημήτριος ὁ Φαλλήρεὺς, ἐνδοξὸς διὰ τὴν παιδείαν τοῦ καὶ ὡς κυβερνή-
σας τὰς Ἀθήνας ἐπὶ δέκα ἔτη. Οὗτος ἠγάπηα τόσον πολὺ τὸν διδά-
σκαλόν του, ὥς τε τὸν ἐβοήθησε καὶ μὲ χρήματα διὰ νὰ ἀγοράσῃ τὸν
κῆπον, ὅπου μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀριστοτέλους ἐδίδασκεν. Εἰς
τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν ἀποβλέπων καὶ Ζήνων ὁ Στωϊκὸς εἶπεν,
ὅτι ὁ χορὸς τοῦ Θεοφράστου ἐσυγκροτεῖτο ἀπὸ πολλοὺς μουσικούς,
ἀλλ' εἰς τὸν ἰδικόν του ἦτο περισσοτέρα συμφωνία καὶ ἁρμονία. (1)
Ἴσως ὁ Ζήνων εἶπε ταῦτα κινούμενος ἀπὸ μικρὰν μᾶλλον ζηλοτυ-
πίαν, ἢ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν.

4. Ὁ Θεόφραστος ἠγαπήθη καὶ ἐτιμῆθη ἀπὸ Φίλιππον τὸν
Μακεδόναν, καὶ ἀπὸ τὸν διάδοχον τοῦ Ἀλεξάνδρου Κάσσανδρον.
Πτολεμαῖος ἄλλος διάδοχος τοῦ Ἀλεξάνδρου, Βασιλεὺς Αἰγύ-
πτου, ἐπροσπάθησε νὰ τὸν φέρῃ παρ' αὐτῶν. (4) Οἱ Ἀθη-
ναῖοι ἐδειξαν ἐπίσης πρὸς αὐτὸν ἀναντιρρήτην τιμὴν, παραχολου-
θήσαντες ἅπαντες τὴν κηδείαν του, καὶ ἀγανακτήσαντες κατὰ τινος
Ἀγωνίδου, ὅστις ζῶντα ἔτι ἐτόλμησε νὰ τὸν κατηγορήσῃ ἕνεκα
ἀσεβείας. Εἶναι πιθανώτατον, ὅτι κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην θε-
λήσας ν' ἀπολογηθῇ αὐτὸς ὁ ἴδιος εἰς τὴν Βουλὴν τοῦ Ἀρείου Πά-
γου, ἐξέπεσε τοῦ λόγου, ἐκπλαγεὶς, ὡς ἔλεγε μετὰ ταῦτα δικαιο-
λογούμενος, τὸ ἄξιωμα τοῦ Συνεδρίου. Ἀλλὰ Δημοχάρης ὁ ἀνεψιὸς
Δημοσθένους ἀπήντησε πρὸς αὐτὸν πικρῶς, εἰπὼν «ὦ Θεόφραστε,
Ἀθηναῖοι ἦσαν, ἀλλ' οὐχ οἱ δώδεκα θεοὶ, οἱ δικάζοντες.» (3) Κλίνω
τοσοῦτον μᾶλλον νὰ νομίζω, ὅτι εἰς τὴν δίκην ταύτην ἐπρόκειτο
περὶ τῆς κατηγορίας τοῦ Ἀγωνίδου, ὅσον αἱ περὶ ἀσεβείας κατη-
γορίαι ἐδικάζοντο ἀπὸ τὴν Βουλὴν τοῦ Ἀρείου Πάγου. (4) Ὅπως

(1) Πλούταρχ. Πῶς ἂν τις αἰσθοίτο ἑαυτ. προκόποντ. κ. τ. Τ. 4, σελ. 250. ἔκδ. Hut.

(2) Αἰλ. Ποικ. ἱστορ. Β. δ'. κεφ. κ'.

(3) Αἰλ. Ποικ. ἱστ. Β. γ'. κεφ. 12. ὁ Αἴλιος Γέλλιος (ἂν κρίνωμεν ἐκ τῆς σωζομένης ἐπιγραφῆς τοῦ 9 κεφ. τοῦ Βιβ. γ') νομίζει, ὅτι ὁ Θεόφραστος ἔπαθε τοῦτο εἰς λόγον τὸν ὁποῖον ἠθέλησε νὰ ἐκφωνήσῃ πρὸς τὸν δῆμόν.

(4) Κατὰ τὸν Πλούτ. (περὶ τῶν Ἀρεσκόντων τοῖς φιλοσ. Β. α. κεφ. 7.) ὁ Εὐριπίδης δὲν ἠθέλησε ποτὲ νὰ ἐκφέρῃ γνώμην περὶ θεοῦ, φοβού-

ὅμως καὶ ἂν ἔχη· οἱ δικάσται γινώσκοντες μᾶλλον τὴν ἀθωότητα τοῦ Θεοφράστου, ἢ πεισθέντες ἀπὸ τὸν λόγον του, ὀλίγον ἐλείψε νὰ καταδικάσωσιν ἀντ' αὐτοῦ τὸν συκοφάντην του. Τὸ συμβὰν τοῦτο εἶχεν, ὡς φαίνεται, εἰς τὴν μνήμην τοῦ ὁ Θεοφράστος, ὅποτε εἰς τὴν πρὸς Φανίαν τὸν Περιπατητικὸν (1) ἐπιστολὴν ἔλεγεν, ὅτι οὐ μόνον εἰς συνέλευσιν Ἑλλήνων εἶναι δύσκολον νὰ εὐδοκιμήσῃ τις λέγων, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον παντὸς δικαστηρίου, ἂν σύγκειται καὶ ἐξ ὀλίγων δικαστῶν.

5. Ἀλλ' ὅτι ὁ Ἀγνώνιδης δὲν ἐδυνήθη νὰ πράξῃ κατὰ Θεοφράστου, τοῦτο ἄλλος ἰδιώτης Σοφοκλῆς ὀνομαζόμενος, ἐξετέλεσε μετὰ τινά χρόνον καθ' ὅλων γενικῶς τῶν φιλοσόφων, κατορθώσας νὰ ἐκδοθῇ κατὰ τὸ 3 ἔτος τῆς 118 Ὀλυμπιάδος (2) νόμος ἀπαγορεύων ἐπὶ θανάτῳ εἰς πάντα φιλόσοφον νὰ μὴ διδάσκῃ δημοσίᾳ ἄνευ ἀδείας τῆς Βουλῆς καὶ τοῦ Δήμου. Ὁ Θεοφράστος συμπεριελημμένος εἰς τὴν γενικὴν ταύτην προγραφὴν ἠναγκάσθη, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ φιλόσοφοι, ν' ἀναχωρήσῃ ἐξ Ἀθηνῶν. Ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ ἀνόητος ἐκείνος νόμος ἠκυρώθη, καὶ ὁ προκαλέσας αὐτὸν Σοφοκλῆς, κατηγορηθεὶς ὑπὸ τινος Φιλλήωνος (ἢ Φίλωνος) ἐπὶ παρὰνομίᾳ, κατεδικάσθη εἰς ζημίαν πέντε ταλάντων (3). ὁ δὲ Θεοφράστος μετὰ τῶν ἄλλων φιλοσόφων ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐξηκολούθησε διδάσκων δημοσίᾳ.

μενος τὸν Ἀρεῖον Πάγον. Εἰς τὸ Δικαστήριον τοῦτο κατηγορήθη καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὡς κηρύττων νέαν θρησκείαν ἄγνωστον τοῖς Ἀθηναίοις (Πράξ. κ. 26.)

(1) Μαθητὴν Ἀριστοτέλους καὶ συμπολίτην τοῦ Θεοφράστου ἐξ Ἐρεσσοῦ. (Σουῖδ. λέξ. Φανίας)

(2) Ἐν ἔτος ἀφ' οὗ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ὁ φίλος καὶ μαθητὴς τοῦ Θεοφράστου ἠναγκάσθη ν' ἀφίσῃ τὰς Ἀθήνας, καὶ ὁ Λαὸς κατέστρεψε τοὺς 360 χαλκοὺς ἀνδριάντας, τοὺς ὁποῖους ἀνείγειρεν αὐτῷ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν (ιδεὲ Cors. Fast. Attic. T. 4 σελ. 67. 68.)

(3) Ὁ συνήγορος τοῦ Σοφοκλέους ἦτον ὁ αὐτὸς Δημοχάρης, τὸν ὁποῖον ἀνέφερα ἄνωτέρω. Φιλλήων ὁ κατηγορὸς ἦτο μαθητὴς Ἀριστοτέλους, καὶ ἐπομένως εἶχε νὰ ἐκδικήσῃ τὴν ἀθωότητα τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ συμμαθητοῦ. (Ἀθην. Β. γ. κερ. 9.)

6. Οὐ μόνον ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἀπελύθη τῆς κατηγορίας ὁ Θεόφραστος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν περὶ θρησκευτικῆς γνώμης του, φαίνεται ὅτι ἐδόξαζε θεόν, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων. Ἀγνοῶ ἂν ποτε μετέβαλε περὶ τούτου γνώμην (4), ἐκτὸς ἂν ὑπολάβῃ τις μεταβολὴν γνώμης τὴν πρόνοιαν τοῦ σιωπᾶν ἐνίοτε, ἢ τοῦ μὴ ἐκφράζεσθαι καθαρῶς περὶ θρησκευτικῶν, πρόνοιαν τὴν ὁποίαν οἱ παλαιοὶ φιλόσοφοι ἠναγκάζοντο νὰ ἔχωσι, καὶ ἥτις πάντοτε δὲν ἤρκει νὰ τοὺς προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν κατὰ Σωκράτους, Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου κατηγοριῶν.

7. Ἡ ἠθικὴ τοῦ Θεοφράστου, ἂν κρίνωμεν ἀπὸ τὰ γνωμικά του, καὶ ἐξ ὧσων εἶπον περὶ αὐτοῦ φιλόσοφοι ἐναντίας σχολῆς, ἦτον ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τοῦ διδασκάλου του. Ἐνόμιζεν, ὅτι ἡ μετρία χρῆσις τῶν ἡδονῶν, τὰς ὁποίας μᾶς χορηγεῖ ἡ φύσις, καὶ τις κομψότης εἰς τὸ ζῆν, δὲν ἦσαν ἀσυμβίβαστα μὲ τὴν ἀληθινὴν φιλοσοφίαν, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας ἐχρησίμευσεν εἰς αὐτὴν ὡς διαβατήριον, οὕτως εἰπεῖν, διὰ νὰ εἰσδύσῃ καὶ ἐκταθῇ πανταχόσε, καὶ νὰ φθάσῃ πρὸ πάντων μέχρι τῆς τάξεως ἐκείνης τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ὑπερέχοντες ἐκ τύχης τῶν ἄλλων, καὶ δυνάμενοι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον νὰ συνεργήσωσιν εἰς τὴν εὐτυχίαν των, ἔχουν μεγαλητέραν χρεῖαν παιδείας. Ἐνόμιζεν, ὅτι διὰ νὰ ᾖ τις φιλόσοφος δὲν ἀπαιτεῖτο νὰ ἐπαγγέλλεται τὸν Κυνισμόν ἢ τὴν Στωϊκὴν ἐκείνην αὐστηρότητα, ἥτις πολλάκις ἦτον ἀποτέλεσμα ὀργανισμοῦ ἀναισθητοῦντος εἰς τὰ θέληματα τῆς ἡδονῆς ἢ εἰς τὰς βασάνους τῆς ὀδύνης, καὶ ἐνδυναμουμένου διὰ τῆς μελέτης, ἥτις, ὡς δῆθεν ἀνυφοῦσα τὸν ἄνθρωπον ὑπεράνω τῶν ὁμοίων του, δὲν ἔτεινεν εἰς ἄλλο, πλὴν εἰς τὸ νὰ τὸν καταστήσῃ μεμονωμένον ἐν τῷ μίσῳ αὐτῶν. Ὁ Θεόφραστος πολὺ διάφορος τῶν ὅσοι ἔκρινον τοὺς φιλοσό-

(4) Δὲν θέλει θαυμάσῃ τις, βλέπων τὸν Θεόφραστον κατηγορούμενον ὡς εὐμετάβολον εἰς τὰς περὶ θρησκευτικῶν γνώμης του, ὅταν μάθῃ ὅτι ὁ αὐτουργὸς τῆς κατηγορίας εἶναι Οὐέλλειος ὁ Ἐπικούρειος. Ἡ εἰσαίτια Λεόντιον οὕσα τῆς αὐτῆς αἵρέσεως ἔγραψεν ἐπίσης κατὰ τοῦ Θεοφράστου, πιθανῶς περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος.

φους ἐκ τῶν ῥυπαρῶν φορεμάτων, ἐπαρουσιάζετο πάντοτε εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἐσυνεβίβηκε νὰ διδάσκη, καθαρώτατα καὶ κομψότατα ἐνδεδυμένος (1) « πάντοτε ἔφερε, λέγει, εἰς τῶν ἐναντίων του, ὑποκαθίσματα ἀκάττυτα, ἧλους μὴ ἔχοντα· καὶ εἶχε καλὸν σύνδειπνον » καὶ μεγάλην οἰκίαν διὰ νὰ ὑποδέχεται τοὺς φίλους του. (2) Ὁ ψόγος οὗτος εἶναι τοσοῦτον μᾶλλον γελοῖος, ὅσον προσέρχεται ἐκ τοῦ πρὸς τοὺς Κυνικοὺς παραλληλισμοῦ τοῦ Θεοφράστου· ὥσπερ ἦτο μᾶλλον φιλόσοφος, ὁ φέρων πῆραν καὶ περιερχόμενος τὰς οἰκίας τῶν ἄλλων, διὰ νὰ ζητῇ μὲ μεγάλην ἀναισχυντήν πῶς νὰ θεραπεύσῃ τὰς χρείας τῆς φύσεως, ἢ ὁ συμμεριζόμενος μετ' ἐκλεκτῶν φίλων δεῖπνον ἀποκτηθὲν ἐν ἰδρωτί τοῦ προσώπου του.

8. Ἡ διαγωγή αὕτη τοῦ Θεοφράστου ἠνωμένη μὲ τὴν φυσικὴν του εὐφράδειαν καθίστα αὐτὸν τοσοῦτον μᾶλλον ἀγαπητὸν, ὅσον ὁ χαρακτήρ του ἦτο χαρίεις καὶ τὸ πνεῦμά του ἐκλινεν εἰς τὸν ἀστεϊσμόν. (3) Περισπούδαστος εἰς πάντα ἄνθρωπον, ἐλάμβανεν ἐκ τούτου ἀφορμὴν νὰ βλέπῃ πολλοὺς, τῶν ὁποίων σπουδάζων τὰ ἦθη καὶ παρατηρῶν τὰ γελοῖα, συνήθροζε τὴν ὕλην, διὰ νὰ θέσῃ μετέπειτα τὰ θεμέλια τοῦ ἀλγθοῦς κωμικοῦ, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω. Μὴ ἀρκοῦμενος δὲ νὰ σπουδάξῃ τὰ ἦθη τῶν Ἀθηναίων, ὠφελεῖτο, ὡς φαίνεται, καὶ ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφίαν τῶν φίλων του, διὰ νὰ μάθῃ καὶ τὰ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων. Δικαίαρχος ὁ συμμαθητής του ἐν τινι συγγράμματι, (4) τὸ ὁποῖον προσφωνεῖ εἰς αὐτὸν, τῷ ὁμιλεῖ περὶ τῆς αἰσχροκερδεῖας τῶν Ὀρωπίων, περὶ τοῦ φθόνου τῶν Τανχραίων, περὶ τῆς ἀντιλογίας τῶν Θεσπιέων, περὶ τῆς αὐθαδεῖας τῶν Θηβαίων, περὶ τῆς πλεονεξίας τῶν Ἀθηδονίων, περὶ τῆς περιεργίας (faux empressement) τῶν Κορωνέων,

(1) Ἀθήν. Β. 1. κεφ. 17.

(2) Στοβ. λόγ. 95. σελ. 523

(3) Πλουτάρχ. Συμποσ. Β. 2. α.

(4) Βίος Ἑλλάδος σελ. 48. Τοῦ συγγράμματος τούτου διηρημένον εἰς τρία βιβλία δὲν μᾶς ἔμεινε σήμερον παρὰ μικρόν τι λείψανον εἰς στίχους ἱαμβικοὺς γεγραμμένον, διακομμένους ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, εἴτε ἀπ' αὐτὸν τὸν Δικαίαρχον εἴτε ἀπὸ μεταγενέστερον ἄλλον τινὰ μὲ πεζὸν λόγον.

περὶ τῆς ἐπιδείξεως (ostentation) τῶν Πλαταιέων καὶ περὶ τῆς ἀναισθησίας τῶν Ἀλιαρτίων. Ὅλαι αὖται αἱ γνώσεις ἔπρεπε φυσικῶς νὰ καθιστῶσιν εὐάρεστον τὴν μετὰ Θεοφράστου συναναστροφὴν καὶ τερπνὴν τὴν εὐγλωττίαν του, τὴν ὁποίαν ἐνόητε ἐνεψύχονε καὶ μεσχήματα ἀνάλογα πρὸς τὸ ἀντικείμενον, περὶ οὗ ὠμίλει. Ὅπότε π. χ. ἦτον ὁ λόγος περὶ λαιμάργου, εἰς τὰ ζωηρὰ χρώματα μετὰ τὰ ὁποῖα τὸν ἐξεικονίζεν ἐπρόσθετε καὶ τὰ σχήματα, τὰ ὁποῖα μηχανικῶς καὶ ὡς ἐκ φυσικῆς ὁρμῆς κάμνει ὁ τοιοῦτος, ὅταν βλέπῃ ἀντικείμενα διεγείροντα τὰ πάθη του (1).

9. Ἄν τὸ παράδειγμα τοῦτο δὲν ἤρκειν ἀποδείξῃ, ὅτι ὁ Θεόφραστος ἠγάπα τὰς ἡδονάς, ὡς φιλόσοφος, καὶ ὡς ἀναγκαίης εἰς τὴν ἀρετὴν ἀνέσεις, αἱ ἀσχολίαι τοῦ βίου του, τὰς ὁποίας θέλω ἐκθέσει συντόμως, τὰ πολλὰ του συγγράμματα, καὶ τὸ ῥωμαλαῖον γῆρας του εἶναι ἐναργῆς ἀπόδειξις, ὅτι οὐδεὶς ἄλλος παρ' αὐτὸν ἤξευρε καλῆτερα νὰ μιγνύῃ τὸ ὠφέλιμον μετὰ τὸ εὐάρεστον.

10. Ὁ Πλούταρχος μᾶς μαρτυρεῖ, (2) ὅτι ὁ Θεόφραστος δις ἡλευθέρωσε τὴν πατρίδα του τυραννουμένην. Πρέπει νὰ ᾔναι τις ὀλίγον καρδιογνώστης τῶν ἀνθρώπων, ὥστε νὰ νομίσῃ, ὅτι ὁ δοῦλος τῶν παθῶν του ἀνθρώπος δύναται ν' ἀγαπᾷ τοσοῦτον τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν πατρίδα του, ὥστε νὰ αποφασίσῃ νὰ πολεμῇ αὐτοὺς ἐκείνους, παρὰ τοῖς ὁποίοις καὶ διὰ τῶν ὁποίων δύναται νὰ εὐχαριστήσῃ τὰ πάθη του, ὀλίγον εἰς αὐτοὺς χαριζόμενος.

11. Τὰ συνήθη τοῦ Θεοφράστου ἀποφθέγματα εἶναι ἄξια ἐπίσης νὰ γένωσι γνωστά. Ἐξ αὐτῶν δὲ θέλω ἀναφέρει ὅσα ἡδυνήθην νὰ συλλέξω διότι δεικνύουν πόσον ὁ φιλόσοφος οὗτος ἐσέβετο τὰ χρηστὰ ἦθη καὶ λογικὴν τινὰ θρησκείαν.

α. Οὐδεὶς εἶναι, ἔλεγεν, ἄξιος νὰ ὀνομάζεται ἐνάρετος, ἂν δὲν ἔχῃ εὐσέβειαν, ἀλλ' εὐσέβειαν συνισταμένην ὅχι εἰς πολλὰς θυσίας, αἵτινες εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σημεῖον πλούτου, ἀλλ' εἰς τὸ σέβας, τὸ ὁποῖον καθαρὰ ψυχὴ προσφέρει εἰς τὴν θεότητα. Ἐπρεπε,

(1) Ἀθῆν. Β. 4. κεφ. 17.

(2) Πρὸς Κολ. §. 33.

προσέτι, διὰ νὰ γένη ἄξιός τοῦ ὀνόματος τούτου, νὰ ᾔναι καλὸν τέκνον, καλὸς πατὴρ καὶ καλὸς σύζυγος. (1)

β'. Πρέπει τις ν' ἀγαπᾷ τοὺς ἄλλους, ἀφ' οὗ καλῶς τοὺς γινώριση, τοὺς δ' ἀδελφοὺς πάντοτε. (2)

γ'. Οἱ ἐνάρετοι ἔχουν χρεῖαν ὀλίγων νόμων (3), διότι τὰ πράγματα δὲν γίνονται διὰ τοὺς νόμους, ἀλλ' αἱ νόμοι διὰ τὰ πράγματα.

δ'. Τὸ μῖσος γεννᾶται πολλάκις ἐκ τῆς παραμεγάλης φιλίας. (4)

ε'. Ὀλίγον βλέπει τις τὰ ἐλαττώματα τοῦ προσφιλοῦς αὐτῷ ἀντικειμένου. (5)

ς'. Εἰ κοινὰ τὰ φίλων ἐστὶ, μάλιστα δεῖ κοινούς τῶν φίλων εἶναι τοὺς φίλους. (6)

ζ'. Καλῶς θεωρουμένου τοῦ πράγματος, ὁ πλοῦτος δὲν ἦτο ἐπίφθονος· διότι ὁ Καλλίας καὶ Ἰσμηνίας οἱ πλουσιώτεροι, ὁ μὲν τῶν Ἀθηναίων, ὁ δὲ τῶν Θηβαίων, ἦσαν ἀναγκασμένοι, ὡς ὁ Σωκράτης καὶ Ἐπαμινώνδας, νὰ μεταχειρίζονται τὰ αὐτὰ ἀναγκαῖα εἰς τὸν βίον πράγματα. (7)

ή'. Βαρύτερα εἶναι (ἔλεγε) τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημμελούμενα τῶν κατὰ θυμόν. (8)

(1) Στοβ. λόγ. 3. σελ. 40.

(2) Στοβ. λόγ. 82 σελ. 476 Πλούτ. περὶ φιλαδελφ. §. 8. Senec. Epist. III.

(3) Στοβ. λογ. 37. σελ. 220.

(4) Κινδυνεύει τὸ λίαν φιλεῖν αἴτιον τοῦ μισεῖν γίνεσθαι πολλάκις Πλούτ. ἐν βίῳ Κέρ. νεωτ. § 37.

(5) Hieronym. in Oseam.

(6) Πλούτ. περὶ φιλαδελ. §. 20. ὅλα ταῦτα τὰ ἀξιώματα ἐλήφθησαν πιθανῶς ἐκ τοῦ περὶ φιλίας συγγράμματος τοῦ Θεοφράστου, ἐν ᾧ ἐξέτασε προσέτι καὶ τὸ ζήτημα· ἂν πρέπη νὰ θυσιάσῃ τις τὴν ὑπόληψίν του ὑπὲρ φίλων, καὶ μέχρι τίνος ἔπρεπε νὰ κάμῃ τὴν θυσίαν ταύτην (Aul. gell. Noct. Attic. L. I. Cap. 3.).

(7) Πλούταρχ. περὶ φιλοπλ. §. 8.

(8) Μάρκ. Αὐρήλ. Β. 2. §. I'

θ. Ἐρως ἐστὶν ἀλογίστου τινὸς ἐπιθυμίας ὑπερβολή, ταχέϊαν μὲν ἔχουσα τὴν πρόσοδον, βραδεῖαν δὲ τὴν ἀπόλυσιν. (1)

ι. Τὸ κάλλος (ἔλεγεν) εἶναι σιωπῶσαν ἀπάτην. (2)

ια. Οὔτε ὁρᾶν οὔτε ὁρᾶσθαι γυναῖκα, καὶ ταῦτα ἐξησκημένην πρὸς κάλλος. Ἐπισπᾶται γὰρ ἀμφοτέρα πρὸς ἃ μὴ δεῖ. (3)

ιβ. Οὐ χρὴ τὴν γυναῖκα δεινὴν ἐν τοῖς πολιτικαῖς, ἀλλ' ἐν τοῖς οἰκονομικοῖς εἶναι. (4)

ιγ. Αἰδοῦ σαυτὸν καὶ ἄλλον οὐκ αἰσχυνθήσῃ. (5)

ιδ. Εἶπεν εἰς νέον ἐρυθριῶντα· « θάρρει, τέκνον, τοιοῦτο εἶναι τὸ χρῶμα τῆς ἀρετῆς. » (6)

ιε. Ἐκ διαβολῆς καὶ φθόνου ψεῦδος ἐπ' ὀλίγον ἰσχύσαν ἀπεμαράνθη. (7)

ις. Τοὺς μσχθηροὺς τῶν ἀνθρώπων (ἔλεγεν) οὐχ οὕτως ἤδεσθαι ἐπὶ τοῖς ἰδίῃς ἀγαθοῖς, ὥς ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις κακοῖς. (8)

ιζ. Τοσοῦτον δὲ εἰσὶν οἱ φθονεροὶ δυστυχεστέροι τῶν ἄλλων, ὅσον οἱ μὲν ἐπὶ ταῖς αὐτῶν συμφοραῖς ἀλγοῦσιν, οἱ δὲ φθονοῦντες, πρὸς τοῖς ἑαυτῶν κακοῖς, καὶ ἐπὶ τοῖς τῶν ἄλλων ἀγαθοῖς λυπούμενοι διατελοῦσι. (9)

ιη. Θεόφραστος ἐρωτηθεὶς, τί συνέχει τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον· ἔφη, εὐεργεσία, καὶ τιμὴ, καὶ τιμωρία. (10)

ιθ. Δὲν πρέπει νὰ ζητῇ τις τὰς τιμὰς καὶ τὴν δόξαν δι' εὐαρέστου συναναστροφῆς, ἀλλὰ δι' ἐναρέτου διαγωγῆς. (11)

(1) Στοβ. λόγ. 62 σελ. 402.

(2) Διογ. Λαέρτ. Β. Ε. 49.

(3) Στοβ. λόγ. 72. σελ. 440.

(4) Στοβ. λόγ. 83 σελ. 483.

(5) Στοβ. λόγ. 31. σελ. 242.

(6) Anton. et Maxim. Serm. 79. σελ. 437.

(7) Στοβ. λόγος 42. σελ. 440. Διογ. ὁ Λαέρτ. (Β. Ε. 46) μᾶς λέγει ὅτι ὁ Θεόφραστος ἔγραψε καὶ περὶ διαβολῆς.

(8) Στοβ. λόγ. 38 σελ. 224.

(9) Στοβ. λόγ. 38. σελ. 224.

(10) Στοβ. λόγ. 41 σελ. 246.

(11) Anton. et Maxim. Serm. 111 σελ. 486.

κζ. Ὁ βίος τοῦ Ἀριστείδου δὲν ἦτον ἡδὺς ὡς ὁ τοῦ Σμινδουρίδου τοῦ Συβαρίτου καὶ Σαρδαναπάλου, ἀλλὰ πολὺ ἐνδοξότερος. (1)

κα. Φρονιμωτάτου ἀνδρὸς, δανείσαντα φρονίμως, ἀπολαβεῖν φιλικῶς· οὐ συναλλάξαντα φιλανθρώπως, κομίσασθαι φιλαπεχθημόνως. (2)

κβ. « Πολὺ τῷ σώματι τελεῖν (ἔλεγε πολλάκις) ἐνοίκιον τὴν ψυχὴν. » Ἐννοῶν διὰ τούτου, ὅτι τὸ κέρδος, τὸ ὁποῖον ἀπολαμβάνει ἡ ψυχὴ ἐκ τῆς ἐν τῷ σώματι οἰκήσεως, δὲν δύναται νὰ συγκριθῇ μὲ τὴν ζημίαν, ἣτις προξενεῖται εἰς αὐτὴν ἐκ τοιαύτης ἐνοικήσεως. (3)

κγ. Συνεχές τε ἔλεγε πολυτελὲς ἀνάλωμα εἶναι τὸν χρόνον. (4)

κδ. Τὸ ἀναβάλλεσθαι καὶ πάντα ἀμελεῖν οὐκέτι φέρουσιν αἱ ἡλικίαι. (5)

κε. Πρὸς τὸν ἐν συμποσίῳ σιωπῶντα τὸ ὅλον ἔφη· εἰ μὲν ἀμαθὴς εἶ, φρονίμως ποιεῖς, εἰ δὲ πεπαίδευσαι, ἀφρόνως. (6)

κς. Ὀνειδισμὸς ἐστὶ τῆς ἀμαρτίας παρεσχηματισμένος τὸ σκῶμμα. (7) Ὁ ὀρισμὸς οὗτος εἶναι σχεδὸν ὁ αὐτὸς μὲ τὸν τοῦ διδασκάλου τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις ὠνόμαζε τὸ σκῶμμα, ἐντιμον ὀνειδισμόν. (8)

κζ. Θᾶττον (ἔφη) πιστεύειν ἱππῳ ἀχαλίνῳ ἢ λόγῳ ἀσυντάκτῳ· (9) διότι ἐθεώρει τὸ αὐτοσχεδιάζειν προτέρημα τόσον σπάνιον καὶ τόσον δύσκολον, ὥστε α ἔρωτηθεῖς ποτε ὁποῖός τις αὐτῷ φαίνεται ῥήτωρ ὁ Δημοσθένης, εἰπεῖν, ἄξιός τῆς πόλεως, (Ἀθηνῶν) ὁποῖος δὲ Δημάδης, ὑπὲρ τὴν πόλιν. (10)

(1) Ἀθίν. Δειπν. Βιβ. 12 κεφ. 4.

(2) Στοβ. λόγ. 3. σελ. 40.

(3) Πλούταρχ. Ὑγιειν. παραγγ. σελ. 405. τ. 4. ἐκδ. Hutt.

(4) Διογ. Λαέρτ. β. ε. 40.

(5) Διογ. Λαέρτ. Β. Ε. 37.

(6) Διογ. Λαέρτ. Β. Ε. 40.

[7] Πλούτ. Συμποσ. Β. 2. α. 4.

[8] Ῥήτορ. Β. 3. κεφ. 12.

(9) Διογ. Λαέρτ. Β. Ε. 39.

(10) Πλούταρχ. Ἐν Βίῳ Δημοσθ. §. 4.

κῆ. Αἱ ἀναγνώσεις ποιούσιν ἐπανορθώσεις (1), ἤγουν ὅτι πρέπει τις νὰ ἐπαναγινώσκῃ ὅσα ἔγραψε, διὰ νὰ τὰ διορθώῃ ἐκ τῆς ἐπαναγνώσεως.

κθ. Ἀσκροπος ἡ τύχη καὶ δεινὴ παρελῆσθαι τὰ προπεποιημένα, καὶ μεταρρίψαι τὴν δοκοῦσαν εὐημερίαν, οὐθένα καιρὸν ἔχουσα τακτόν. (2)

λ. Ἡ τύχη καὶ οὐχὶ ἡ φρόνησις κυβερνᾷ τοὺς ἀνθρώπους. (3)
Ὁ Κικέρων ἀναφέρων ὁμοῦ μὲ ἄλλα τὸ ἀπόφθεγμα τοῦτο ἐξηγούμενον ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Θεοφράστου, ψέγει τὸν φιλόσοφον τοῦτον ὡς θεωροῦντα μέγα τι τὴν τύχην, ὡς δειλὸν εἰς τὴν ζήτησιν τῆς ἀρετῆς, καὶ ὡς παραπολὺ φοβούμενον τὴν λύπην. Τὴν αὐτὴν σχεδὸν κατηγορίαν κάμνει εἰς αὐτὸν καὶ ὁ Σένεκας (4) μεταχειριζόμενος ὀλίγον πλειότεραν Στωϊκὴν ὑπεροψίαν. Εἰς τὰς κατηγορίας ταύτας δὲν ἔχω νὰ κάμω ἄλλην παρατήρησιν παρ' ὅ,τι ἀνωτέρω ἐξέθεσα.

λῃ. Ἐκτὸς τῶν ἠθικῶν τούτων ἀποφθεγμάτων, ὁ Πλούταρχος μᾶς διетήρησε καὶ τὴν περὶ ἀρχῆς τῆς μουσικῆς γνώμην τοῦ Θεοφράστου, ὅστις ἔλεγεν, ὅτι αἱ ἀρχαὶ τῆς μουσικῆς εἶναι τρεῖς, ἡ λύπη, ἡ ἡδονὴ καὶ ὁ ἐνθουσιασμός. (5)

Διὰ νὰ ἐκτιμήσῃ τις τὴν πολιτικὴν διαγωγὴν τοῦ Θεοφράστου, πρέπει νὰ γνωρίσῃ τὴν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ φιλοσόφου τούτου κατάστασιν τῆς δημοκρατίας τῶν Ἀθηνῶν. Ἐξασθενήσασα ἀπὸ εἰκοσαεπταετῆ πόλεμον, καὶ ἀπὸ δύο πολιτικὰς μεταβολάς, γενομένας κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον, ἔσωζεν ἀκόμη ἐν ἑαυτῇ δύο φατρίαις

(1) Διογ. Λαέρτ. Β. §. 37.

(2) Πλούταρχ. Παραμυθ. εἰς Ἀπολλ.

(3) Tuseul. Β. V. 9. 30 et De Fir. Ρ. V. 5.

(4) De ira. L. I Cap. 12 et 14, ἡ περιουσία, τὴν ὁποίαν ὁ Σένεκας ἀπέκτησεν εἰς τέσσαρα ἔτη ἐσυμποσοῦτο κατὰ τὸν Ἀγγλὸν Ἀρβουθνότον (Tabul. Antig. num. cap. I p. 201 τῆς Λατ. μεταφρ.) εἰς 4,421,875 λίρ. στηρλ. Ὅταν ἰδιώτης μὴ ἔμπορος εὑρήκε τὰ μέσα ν' ἀποκτήσῃ εἰς τόσον ὀλίγον χρόνον, τόσῃ μεγάλῃ περιουσίᾳ, πρέπει νὰ εἶναι, ὡς μοὶ φαίνεται, συγκαταβατικώτερος εἰς τὴν περὶ τῆς διαγωγῆς τῶν ἄλλων κρίσιν του.

[5] Πλούταρχ. Συμποσ. Β. I. 3. 2.

ὑποστηριζομένης ἀπὸ τῶν διαδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡ μὲν ἐσυγκροτεῖτο ἀπὸ τῶν φίλων τῆς δημοκρατικῆς κυβερνήσεως, ὅχι ὅποίαν τὴν κατέστησεν ὁ Σόλων, ἀλλ' ἐκπεπτωκυίας καὶ παρρησίας ἐλευθερίαν μόνον εἰς τοὺς ἐπιτηδείους δημαγωγούς, οἵτινες ὑπὸ τὸ πρόσχημα, ὅτι ὑπερασπίζονται τὰ συμφέροντα τῆς δημοκρατίας, οἰκονόμουν μὲ μεγάλην τέχνην τὰ ἰδικὰ των, καὶ εἰς τὴν τάξιν ἐκείνην τοῦ λαοῦ, ἥτις μὴ ἔχουσα μῆτε παιδείαν, μῆτε περιουσίαν, ἐπροστάτρευε τοὺς δημαγωγούς, διότι ἐκολάκουν τὴν ὑψηλοφροσύνην τῆς καὶ ἐνομιμοποιούν τὰς ἀδίκους θελήσεις τῆς. Ἡ μερίς αὕτη, ὀνομαζομένη οἱ Δημοτικοί, ὑπεστηρίζετο ἀπὸ τὸν Πολυσπέρχοντα στρατηγὸν τοῦ πρὸ μικροῦ ἀποθανόντος Ἀλεξάνδρου. Ἡ δὲ ἄλλη, ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου υἱοῦ τοῦ Ἀντιπάτρου καὶ ἐγθροῦ τοῦ Πολυσπέρχοντος, ὠνομάζετο οἱ Ὀλιγαρχικοί. Οἱ ἄνθρωποι, ἐξ ὧν ἐσύγκειτο, κυριεύμενοι ἀπὸ τὸ ἀδικον πάθος ἢ ἄρχωσιν αὐτοὶ μόνον τῶν ἄλλων, ὑπῆρξαν κατὰ πάντα χρόνον εἰς τὴν δημοκρατίαν, ἀλλὰ τότε παροξυνόμενοι ἀπὸ τὴν ἀκολασίαν τῶν δημαγωγῶν, ἐκλίνουν πλέον παρὰ ποιεῖν νὰ καταλύσωσι τὴν δημοκρατικὴν κυβέρνησιν. Ἐκτὸς τῶν μερίδων τούτων, ἦτο καὶ τρίτη, ἥτις φρονιμωτέρα καὶ μετριωτέρα δὲν ἐφρόντιζε διόλου νὰ κυβερνᾷ τοὺς ἄλλους, ἤθελεν ὅμως νὰ κυβερνᾷται ὑπὸ τῶν νόμων· ἡ μερίς αὕτη μὴ ἔχουσα ἴδιον ἄνομα, ἐλάμβανεν ἄλλοτε μὲν τὸ τῶν δημοτικῶν, ἄλλοτε δὲ τὸ τῶν Ὀλιγαρχικῶν, καθόσον ἀμφότεροι οὗτοι τὴν ἐθεώρουν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον κλίνουσιν πρὸς αὐτούς. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον πρέπει, ὡς νομίζω, νὰ ἐνοήσωμεν τὸν Κορνήλιον Νέπωτα (1), ὅποταν ὀνομάζει τοὺς Ὀλιγαρχικούς, μερίδα τοῦ Φωκίωνος. Οἱ πεπαιδευμένοι τῆς μερίδος ταύτης εὐρισκόμενοι μεταξὺ τῶν Ὀλιγαρχικῶν καὶ Δημοτικῶν, ὡς μεταξὺ δύο σκοπέλων, ἔπρεπε φυσικῶς νὰ πλησιάζωσιν ἢ νὰ φαίνωνται ὅτι πλησιάζουσιν εἰς τοὺς μὲν, καθόσον ἐπροσπάθουν ἢ ἀπομακρυνθῶσι τῶν ἄλλων. Μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ περιστείλωσι τὴν ἀκολασίαν τῶν δημαγωγῶν, οἵτινες δὲν ἐγνώριζον ὅρια, ἠναγκάζοντο ἐνίοτε νὰ ἐνωθῶσιν ἢ νὰ φανῶσιν ἠνωμένοι μὲ τοὺς Ὀλιγαρχικούς, καὶ νὰ πέσωσιν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Κασσάνδρου, διὰ νὰ σώσωσι τὴν πατρίδα των ἀπὸ τὴν ἀναρχίαν, ἥτις ἠπέλκει ὄλεθρον. Κατὰ δυστυχίαν ὅμως, ὁ ἡγεμὼν οὗτος, ὡς συμβαίνει, ὅσαςκις τὰ μαινόμενα ἔθνη ὑποφέρουν φιλοδόξους ξένους παρεμβαίνοντας εἰς τὰ πράγματα των, κατέστρεψε τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἀθηναίων, καὶ, χωρὶς νὰ φεισθῇ τῶν Ὀλιγαρχικῶν, παρέδωκε τὴν κυβέρνησιν τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὸν φίλον του Δημήτριον τὸν Φαλιεραῖον.

(1) Ἐν Βίῳ Φωκίωνος.

13. Ὁ Θεόφραστος ἦτον, ὡς φαίνεται, ἐκ τῆς μερίδος ταύτης. Ἀπαυδήσας ἀπὸ τὰς καταχρήσεις τῶν δημαγωγῶν, καὶ ἀπὸ τὰς γελοίας ἀξιώσεις τῶν Ὀλιγαρχικῶν, ἐνόμισεν ἴσως, ὅτι αἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν ἦτον ὠφελιμώτερον ν' ἀπολέσωσι μέρος τῆς ἐλευθερίας των, ἢ νὰ καταστραφῶσιν ἀπὸ ἐμφύλιον πόλεμον τὸν ὁποῖον αἱ δύο φατρίαι δὲν ἤθελον βραδύνη νὰ διεγείρῳσιν. Ἀποδείξας δὲ, ὅτι ὁ Θεόφραστος ἐθεώρει οὕτω τὰ πράγματα τῆς Δημοκρατίας καὶ ὅλης τῆς Ἑλλάδος, εἶναι ἐξ ἐνός αἱ μετὰ Κασσάνδρου (1) καὶ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως σχέσεις του (§. 3. καὶ 4.), ἀφ' ἑτέρου δὲ ὅ,τι λέγει εἰς τοὺς χαρακτῆράς του (κεφ. 26. καὶ 29.) περὶ τῆς ὑπεραψίας τῶν Ὀλιγαρχικῶν, καὶ περὶ τῶν καταχρήσεων τῶν ἐκ τῆς Δημοκρατικῆς μερίδος συκοφαντῶν, καὶ πρὸ πάντων, ἐν συγγραμμάτιον αὐτοῦ ἐπιγραφόμενον « Πολιτικῶν πρὸς τοὺς καιροὺς. (2) Ἡ ἐπιγραφή τοῦ συγγράμματος τούτου, τὸ ὁποῖον κατὰ δυστυχίαν ἡφανίσθη, ἀναγγέλλει ἀρκούντως, ἂν κρίνωμεν ἐξ ὧν λέγει περὶ αὐτοῦ ὁ Κικέρων (3), ὅτι ὁ Θεόφραστος ἐθετεν ἐν αὐτῷ ὡς ἀρχὴν, ὅτι ὑπάρχουν περιπτώσεις, καθ' ἃς ὁ κυβερνῶν ἔθνος τι, ἀντὶ τοῦ νὰ σκληρύνεται κατὰ τῶν γιγνομένων, χρεωστεῖ νὰ μεταβάλλῃ τὴν κυβερνήσιν του κατὰ τοὺς καιροὺς, καὶ νὰ παραβλέπῃ μέρος τῶν συμφερόντων τοῦ ἔθνους του, διὰ νὰ σώσῃ τὰ λοιπά. Διὰ νὰ κρίνῃ τις μέχρι πόσου ὁ Θεόφραστος ἐφρόνει ὀρθῶς, πρέπει νὰ τεθῇ εἰς τὴν λυπηρὰν ἀνάγκην νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ ἀναρχίας καὶ δεσποτισμοῦ. Ἡ ἀναρχία μεταβάλλει τὴν πολιτείαν εἰς δάσος κατακαυόμενον ὑπὸ ἀγρίων θηρίων κατατρωγόμενων συναλλήλως· ὁ δὲ δεσποτισμὸς, εἰς ποίμνιον προβάτων, τὰ ὁποῖα περιμένουσιν ἡσύχως τὴν ὥραν νὰ σφαγῶσι διαδοχικῶς ἕκαστον ἀπὸ τὴν χεῖρα τοῦ σφαγέως, ὅστις τὰ ἔχει περικλεισμένα. Ὅπως ὅμως καὶ ἂν ἔχῃ, ὁ Θεόφραστος κατὰ τὴν δυστυχὴ ἐκείνην ἐποχὴν δὲν ἀνεμίχθη εἰς τὰ πολιτικὰ τῶν Ἀθηναίων, ὡς δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐξ ὧν ἀναφέρει ὁ Κικέρων (4), περὶ αὐτοῦ καὶ τοῦ συμμαθητοῦ του Δικαίρχου, λέγων, ὅτι οὗτος μὲν παρήγγελλε τὸ πολιτεύεσθαι, ὁ δὲ Θεόφραστος ἡγάπα νὰ ἡσυχάζῃ ἐν τῇ Φιλοσοφίᾳ.

14. Τὸ δὲ παραμυθητικώτερον καὶ ἐντιμώτερον διὰ τὴν Φιλοσοφίαν εἶναι, ὅτι ὁ Θεόφραστος, καίτοι ζῶν εἰς τοιούτους λυπηροὺς καιροὺς, δὲν ἔπαυσεν ἀσχολούμενος εἰς τὰ φιλογικὰ του ἔργα μέ-

(1) Εἰς ὃν προσεφώνησε τὸ περὶ Βασιλείας σύγγραμμά του.

(2) Διογ. Λαέρτ. Β. Ε.' §. 45.

(3) De finib. Β. γ. ἡ.

(4) Ad Attic. Β, II. 16.

χρὸς ἐσχάτου γήρατος, ὅτε μὴ δυνάμενος πλέον νὰ περιπατῇ, περιεφέρετο εἰς φορεῖον. Μὴ ἀρκοῦμενος δὲ εἰς τὰ διὰ ζώσης μαθήματα, ἐσύνθεσε πολλὰ συγγράμματα (1) περὶ διαφορῶν ἀντικειμένων, καὶ ἐξηκολούθησε νὰ ᾔηται ὠφέλιμος εἰς τὸ παρακμάζον ἔθνος του μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας τοῦ φιλοπόνου βίου του, τὸν ὁποῖον κατέλειπεν ἔχων ἡλικίαν 85 ἐτῶν, ἀφ' οὗ πρὸς ὀλίγον διέκοψε τὰς ἀσχολίας του διὰ τὸν γάμον ἐνὸς τῶν μαθητῶν του (2).

15. Ὀλίγον πρὶν ἀποθάνῃ, ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τῶν μαθητῶν του ἂν εἶχε τι νὰ παραγγείλῃ, «εἶπεν ἔχειν μὲν οὐδὲν, ὅτι πολλὰ τῶν ἡ»
«δὲν ὁ βίος διὰ τὴν δόξαν καταλαζονεύεται· ἡμεῖς γὰρ ὁπότ' ἤρ»
«χόμεθα ζῆν, τότε ἀποθνήσκομεν (3). Οὐδὲν οὖν ἀλυσιτελέστερον»
«ἐστὶ φιλοδοξίας· ἀλλ' εὐτυχεῖτε, καὶ ἤτοι τὸν λόγον ἄφετε (πο»
«λὺς γὰρ ὁ πόνος), ἢ καλῶς αὐτῷ πρόστητε (μεγάλη γὰρ ἡ δόξα)·»
«τὸ δὲ κενὸν τοῦ βίου, πλέον τοῦ συμφέροντος. Ἀλλ' ἐμοὶ μὲν οὐ»
«κέτ' ἐκποιεῖ βουλευέσθαι τί πρακτέον, ὑμεῖς δὲ ἐπισκέψασθε τί»
«ποιητέον.» Ἀνέφερα ἤδη ἀνωτέρω, ὅτι ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι ἐτίμησαν τὸν ἄνδρα, παρακολουθήσαντες τὴν κηδεῖαν του.

16. Εἶπα, κατὰ Διογένην τὸν Λαέρτιον (§. 14), ὅτι ὁ Θεόφραστος ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 85 ἐτῶν· ἀλλ' αὐτὸς αὐτὸς λέγει εἰς τὸ προοίμιον τῶν Χαρακτήρων του, ὅτι τοὺς συνέγραψε «Βεβιωκὸς ἔτη 99.» Εἶδομεν προσέτι ἀνωτέρω (§. 15), ὅτι ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος λέγει θετικῶς, ὅτι ὁ φιλόσοφος οὗτος ἔζητεν 107 ἔτη· ἐπομένως πρέπει ἐξ ἁπαντος νὰ ὑπάρχῃ ἀντιγραφικὸν σφάλμα εἴτε εἰς τὸ κεῖμενον τῶν δύο τούτων συγγραφέων, εἴτε εἰς τὸ τοῦ Διογέλους τοῦ Λαερτίου. Ὅ,τι δὲ μὲ φέρει νὰ πιστεύσω, ὅτι ὁ βίος τοῦ Θεοφράστου δὲν παρετάθη μέχρι τοῦ 107 ἔτους, εἶναι ἐξ ἐνός ἢ σιωπῇ τοῦ Κικέρωνος εἰς τὸ μνημονευθὲν χωρίον (§. 15.), ἐν ᾧ ἦτο πολὺ φυσικὸν νὰ ἐμιλήσῃ περὶ τούτου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ τοῦ Κησσωρίνου καὶ

(1) 220 κατὰ Διογένην τὸν Λαέρτιον. 232 τὸν Μεύρσιον (εἰς Θεόφραστον).

(2) Σουῖδ. Λεξ. Θεόφραστος.

(3) Ἡ περὶ τῆς βραχυτήτος τοῦ βίου λύπη τοῦ Θεοφράστου ἀναφέρεται διαφώρως ἀπὸ τὸν Κικέρωνα καὶ τὸν Ἅγιον Ἰερώνυμον· ὁ πρῶτος λέγει (uscuf. L. III. 28) ὅτι ὁ Θεόφραστος μέλλων ν' ἀποθάνῃ, ἐλυπείτο, ὅτι ἐν ᾧ ἡ φύσις ἔδωκε μακρὸν βίον εἰς τὰς ἐλάφους καὶ τὰς κορώνας ἀνευ μηδεμιᾶς εἰς αὐτὰς ὠφελείας, ἐπεριώρισεν εἰς βραχὺν χρόνον τὸν τῶν ἀνθρώπων, ὅστινες, ἂν ἔζων μακρότερον, ἠρῶναντο νὰ προαγάγῃσι τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας εἰς τοσαύτην τελειότητα, ὥστε νὰ μὴ λείπῃ τίποτε εἰς τὴν ἐκπαίδευσίν των. Ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος (Epistul. ad Nepot.) λέγει οὕτω· «Θεόφραστος ὁ φιλόσοφος ἀποθνήσκων ἐν ἡλικίᾳ 107 ἐτῶν, εἶπεν, ὅτι ἐλυπείτο ν' ἀφῆσθαι τὸν βίον, ὁπότε ἤρξατο νὰ ᾔηται σοφός.

Ασκητικῶν, ἥτινες ὁμιλοῦντες περὶ τῆς μακροβιότητος πολλῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, ζήσαντων ὀλιγώτερον τοῦ Θεοφράστου, δὲν μνημονεύουν τούτου. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προσθέσωμεν καὶ δύο ἐποχὰς σημειωμένας εἰς Διογένην τὸν Λαέρτιον, ἡγουν τὴν τοῦ 2 ἔτους τῆς 114 ὀλυμπιάδος, ὅτε ὁ Θεόφραστος διεδέχθη εἰς τὴν Περιπατητικὴν σχολὴν τὸν Ἀριστοτέλη ἀναχωρήσαντα εἰς Χαλκίδα (1), καὶ τὴν τοῦ 4 ἔτους τῆς 123 ὀλυμπιάδος, καθ' ἃ ὁ ἐκ Αἰμψάκου Στράτων (2) διεδέχθη τὸν Θεόφραστον. Ὅθεν, ἀνυποθέσωμεν κατὰ τὸν Ἅγιον Ἰερώνυμον ὅτι ὁ Θεόφραστος κατὰ τὴν τελευταίαν ἐποχὴν (ἥτις εἶναι ἡ τοῦ θανάτου του) ἦτον ἡλικίας 107 ἐτῶν, ἤθελε προσκύψει, ὅτι ὁπότε διεδέχθη τὸν Ἀριστοτέλη κατὰ τὸ 2 ἔτος τῆς 114 ὀλυμπιάδος, εἶχεν 72 ἔτη, ἡγουν ὅτι ἦτο κατ' ἐννέα ἔτη πρεσβύτερος τοῦ διδασκάλου του, ἀποθανόντος εἰς ἡλικίαν 63 ἐτῶν (3), ὅπερ εἶναι τοσοῦτον μᾶλλον ἀπίθανον, ὅσον ὁ Ἀριστοτέλης τὸν εἶχε προσδιωρισμένον γαμβρόν του (4).

17. Κατὰ τὴν διαθήκην τοῦ Θεοφράστου, τὴν διοίαν μᾶς διέτηρσε Διογένης ὁ Λαέρτιος, φαίνεται ὅτι ὁ Θεόφραστος δὲν ἄφησε τέκνα, εἴτε τυχὼν γάμου ἀγόνου, εἴτε προτιμήσας κατὰ τὴν κοινὴν τινῶν συγχρόνων φιλοσόφων πλάνην, βίον ἄγαμον· διότι δὲν φαίνεται νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀριστοτέλους θέσαντος ὅρον τινὰ εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ γάμου (5)· ὅτι δὲ καθιστᾷ πιθανὴν τὴν ἀγαμίαν τοῦ Θεοφράστου, εἶναι ἡ περὶ γάμου πραγματεία του, ἐν ᾗ θέτει τὸ ζήτημα, τοῦ ἂν ὁ σοφὸς πρέπει νὰ λαμβάνῃ γυναῖκα, τὸ ὁποῖον πιθανῶς ἔλυσεν ἀρνητικῶς· διότι ἄλλως ὁ Ἅγιος Ἰερώνυμος δὲν ἤθελεν ὀνομάσαι τὴν πραγματείαν ταύτην Χρυσοῦν Βιβλίον (aureolus Theophrasti Liber de Nuptiis [6].)

18. Ὁ Θεόφραστος ἄφησε μέγα μέρος τῆς περιουσίας του εἰς Μέλαντα καὶ Παγκρέεοντα υἱοὺς τοῦ Λέοντος, τὸν ὁποῖον νομίζω ἀδελφόν του (7). Ἡ κληρονομία του δεικνύει ἄνθρωπον ζῶντα ἐνεύπορα.

[1] Διογ. Λαέρτ. B. E. 10 καὶ 36. Stanley Hist. philos. I. 4. σελ. 423.

(2) Διογ. Λαέρτ. B. E. 58.

(3) Διογ. Λαέρτ. B. E. 10.

(4) Corsini, rais. A. tic. σελ. 90.

(5) Διογ. Λαέρτ. B. E. 41.

(6) Μενάγ. σημειώσεις εἰς Διογ. Λαέρτ. B. E. 50. T. 2. σελ. 213.

(7) Ἀντιόχῳ [S. 4] ἀνέφερα ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Θεοφράστου ὀνομάζετο Μελάντας ἢ Λέων· πιθανώτατα δύναται τις νὰ εἰκάσῃ, ὅτι τὸ τελευταῖον ὄνομα πρέπει νὰ προέρχεται ἐκ συγχύσεως τοῦ πατρὸς μετὰ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Θεοφράστου, καὶ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Λέοντος Μελάντας φέρει τὸ ἀληθινὸν ὄνομα τοῦ πάππου του, ὥς ἐτυμολογεῖτο παρὰ τοῖς Ἕλλησι.

ἤθελον τινὲς ζῶντα εἶναι τὸν κατηγορήσασιν περὶ τούτου, ὡς εἰ-
 δομεν ἀνωτέρω (§. 7.). Εἶχε πολλοὺς δούλους, ἐξ ὧν τὸνομα ἐνὸς
 μόνου, τοῦ Πομπύλου, διεσώθη. Ὁ Πομπύλος δὲ αὐτὸς ἀπέδειξε
 φιλοσοφίας, ὅτι ἡ ψυχὴ δύναται νὰ ᾖ ἐλευθέρη ἐν δούλῳ σώ-
 ματι (1). Ἀλλὰ τὸ ἀξιολογώτερον μέρος τῆς κληρονομίας του ἦτον
 ἡ βιβλιοθήκη του, συνισταμένη κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῶν συγγραμ-
 μάτων του καὶ ἐκ τῶν τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅστις, ὅποτε τὸν ἄφησε
 διάδοχόν του εἰς τὴν Περιπατητικὴν σχολήν, τὸν κατέλιπε καὶ ὅλα
 τὰ βιβλία του. Τὸν πολὺτιμον τοῦτον κλῆρον ἄφησεν ὁ Θεόφραστος
 εἰς τὸν μαθητὴν του Νηλέα τὸν Σκήψιον, ὅστις τὸν ἄφησεν εἰς τοὺς
 συγγενεῖς του, ἀνθρώπους ἀμαθεῖς· οὗτοι δὲ μὴ γινώσκοντες τὴν τι-
 μὴν τοιοῦτου θησαυροῦ, τὴν ἐγκατέλιπον ἐπὶ πολλὸν χρόνον ἀνεπι-
 μέλητον, κατακλείσαντές τὴν εἰς κάθυγρον ὑπόγειον, ἐκ φόβου μὴ
 τὴν ἀφαιρέσωσιν οἱ κύριοι τῆς Σκήψεως Βασιλεῖς τῆς Περγάμου,
 οἵτινες ἐξήτουν βιβλία πρὸς κατασκευὴν τῆς ἐν Περγάμῳ Βιβλιο-
 θήκης. Μετὰ τινα χρόνον ἐπώλησαν τὰ βιβλία ταῦτα, βεβλαμμένα
 ἤδη ὑπὸ τῆς ὑγρασίας καὶ τῶν σκωλήκων, εἰς Ἀπελλίκωντα τὸν
 Τήϊον, ὄντα φιλόδοξον μᾶλλον ἢ πεσπαιδευμένον. Οὗτος δὲ θέλων
 νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ ἐκ τῆς ὑγρασίας βλαφθέντα μέρη, ἐπεμελήθη ν'
 ἀντιγραφῶσιν· ἀλλ' ἐκ τῆς ἀντιγραφῆς ἐπληρώθησαν σφαλμάτων.
 Τὰ βιβλία ταῦτα πεσόντα μετέπειτα, κατὰ τὴν ἄλωσιν τῶν
 Ἀθηνῶν, εἰς χεῖρας τοῦ Σύλλα, μετέχθησαν εἰς Ῥώμην, καὶ οἱ ἐκεῖ
 Γραμματικοὶ καὶ βιβλιοπῶλαι ἐπολυπλασίασαν τὰ σφάλματα, θέ-
 λοντες νὰ πολυπλασιάσωσι τὰ ἀντίγραφα, τὰ ὅποια ἐξέδιδον ἀπα-
 ρέβλητα (2). Καὶ ὅμως οὐδὲ τὰ πολλὰ ἀντίγραφα ἠδυνήθησαν νὰ
 ἐμποδίσωσι τὸν χρόνον καὶ τὴν βεβαιότητα τοῦ νὰ μᾶς ἀφαιρέ-
 σωσι τὰ πλεῖστα τῶν συγγραμμάτων τῶν δύο τούτων φιλοσόφων.

Ἡ ἀπώλεια αὕτη εἶναι τοσοῦτον μᾶλλον μεγάλη, ὅσον τὰ συγ-
 γράμματα τοῦ Θεοφράστου, πραγματευόμενα σχεδὸν περὶ ὅλων τῶν
 ἀντικειμένων, περὶ ὧν ἐπραγματεύθη πρὸ αὐτοῦ καὶ ὁ Ἀριστοτέ-
 λης, ἤθελον μᾶς χρησιμεύσῃ ὄχι μόνον ὡς ὑπομνήματα, διὰ νὰ ἐν-
 νοήσωμεν μέγα μέρος τῶν τοῦ διδασκάλου του, ἀλλ' ἤθελον προσέτι
 μᾶς μεταδώσῃ καὶ τὴν διαδοχικὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης, δεικνύον-
 τα εἰς ἡμᾶς, ὅσα ὁ Θεόφραστος ἐπρόσθεσεν εἰς τὰς ἐπὶ Ἀριστοτέλους
 γνώσεις. Ἀξίζει πρὸ πάντων πόθου εἶναι τὰ πολιτικά του συγγράμ-

[1] Διογένης. Λαέρτ. Β. Ε. 36. Aul. Ccl'. Noet. Attic. Β. 4. 18.

(2) Στράβ. Β. ΙΓ. §. 54. ἐκδ. Κορ. Πλούτ. ἐν βίῳ Σύλλ. §. κατ'
 Ἀθην. Β. Ε. κεφ. 44.

ματα (1), ἡ ἱστορία τῆς Ἀστρονομίας, καὶ τὸ περὶ Γεωργίας σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον φέρουν εἰς μαρτυρίαν πολλοὶ τῶν ἀρχαίων (2). Πόσον δὲ πρέπει νὰ ᾔτον ἀξιόλογος ἡ ἱστορία τῆς Ἀστρονομίας, δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν, ἂν ὅ,τι λέγει ὁ Πλούταρχος περὶ τοῦ Πλάτωνος, ἐλήφθη τῶντι ἐκ τούτου τοῦ συγγράμματος τοῦ Θεοφράστου· «Θεόφραστος δὲ καὶ προσιστορεῖ, τῷ Πλάτῳ προσηυτέρῳ » γενομένῳ μεταμελεῖν, ὡς οὐ προσήκουσαν ἀποδόντι τῇ γῇ τὴν μέν » σην χώραν τοῦ παντός » (3).

20. Τὰ ὀλίγα συγγράμματα τοῦ Θεοφράστου, τὰ ὁποῖα ἐξέφυγον τὴν καταστροφὴν τοῦ χρόνου, δικαιολογοῦν ἀρκούντως, τὴν ὁποίαν εἶχε περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν ὁ διδάσκαλός του Ἀριστοτέλης, καὶ τὴν μετὰ ταῦτα περὶ αὐτοῦ κρίσιν πολλῶν μεγάλων ἀνδρῶν τῆς ἀρχαιότητος, ἐξ ὧν ἀρκοῦμαι νὰ ἀναφέρω μόνον τὸν Κικέρωνα, ὅστις καίτοι ψέξας αὐτὸν, τὸν ὀνομάζει ὅμως ἄλλοτε φίλον του (4), καὶ ἄλλοτε « ἰδίαν τρυφήν » (5). Κρίνοντες ἐκ τῶν διασωθέντων μόνων συγγραμμάτων, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ὁ Θεόφραστος, ὡς ὁ διδάσκαλός του Ἀριστοτέλης, ᾔτον ἐξ ἐλαίων, αἵτινες ἐγένοντο ἀντικείμενον ἐποχῆς κατὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου νοῦς, προσθέσας δύο νέους κλάδους εἰς τὸ ἐγκυκλοπαιδικὸν δένδρον τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων.

21. Ὁ πρῶτος κλάδος εἶναι ἡ βοτανικὴ, προστεθεῖσα εἰς τὴν Φυσικὴν Ἱστορίαν, τὴν ὁποίαν ἐπλάσας καὶ πολὺ ἐπροβίβασεν ὁ Ἀριστοτέλης. Περὶ αὐτῆς μᾶς σώζονται δύο συγγράμματά του, τὸ περὶ φυτικῶν ἱστοριῶν καὶ περὶ φυτικῶν αἰτιῶν, ἐν οἷς ὁμιλεῖ ὡς φιλόσοφος παρατηρητῆς, καὶ δὲν ὑπολείπεται τῶν σημερινῶν φυτολόγων, πλὴν καθόσον ἐγεννήθη εἰκοσι καὶ δύο ἑκατονταετηρίδας πρὸ αὐτῶν (6).

22. Ὁ δεῦτερος κλάδος εἶναι ὁ νέος τρόπος, καθ' ὃν ἐπραγματεύθη τὴν ἠθικὴν, ἀνέκων ἰδίως εἰς αὐτὸν μόνον· ἡ ἐπιστήμη αὕτη ἐπροώ-

(1) Ἐκτὸς τοῦ ἡδὴ μνημονευθέντος (8) πολιτικοῦ συγγράμματος, ὁ Θεόφραστος ἔγραψε καὶ ἄλλα περὶ πολιτικῆς, τὰ ὁποῖα ἀναφέρει Διογένης ὁ Λαέρτιος.

(2) Φαβρικ. Ἑλλην. Βιβλ. Τ. 2. σελ. 246.

(3) Πλούταρχ. Πλάτων. Ζητ. 8. §. 4.

(4) Ad Aluc. II 16.

(5) Πλούταρχ. ἐν βίῳ Κικέρ. §. κδ'.

(6) Ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι, ὅτι ὁ Θεόφραστος εἶχε μέχρι τινὸς γνῶσιν τοῦ συστήματος τοῦ Λινναίου [περὶ φυτ. ἱστορ. I. 23]. Δὲν ἀγνοῶ, ὅτι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἔγραψε περὶ φυτῶν, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ συγγραμμά του δὲν σώζεται, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξεύρωμεν, ἂν εἶχε σχέσιν τινὰ μετὰ τὸ τοῦ Θεοφράστου.

θευσε θαυμασίως ἐπὶ Ἀριστοτέλους εὐρέτου τοῦ εὐφυοῦς διαγράμματος, ὅπου πᾶσα ἀρετὴ κεῖται ἐν τῷ μέσῳ δύο ἐλαττωμάτων, τοῦ μὲν κατ' ἑλλειψιν, τοῦ δὲ καθ' ὑπερβολήν. Ὁ παράδοξος οὗτος ἀνὴρ εἰσδύων εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἀνέτεμεν, ὡς οὐτως εἰπεῖν, τὰ πάθη τοῦ ἀνθρώπου, ἀνέλυσε τὰς πλέον ἀφηρημένας πράξεις του, καὶ ἔθεσεν ὡς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς ἐπιστήμης, ὅρισμούς τινάς, οἵτινες διὰ τε τὴν ἀκρίβειάν των, καὶ τὴν ἀγχίνουιν τοῦ συγγραφέως, διεγείρουν θαυμασμόν. Ἀλλ' ὁ νέος οὗτος τρόπος τοῦ περιγράφειν τοὺς χαρακτῆρας τῶν ἀνθρώπων διὰ τῆς συναθροίσεως εἰς ἰδανικὸν πρόσωπον ὅλων τῶν γνωρισμάτων κακίας ἢ ἐλαττώματός τινος, καὶ διὰ τῆς ἀναδείξεως ὅλων τῶν μερῶν, τὰ ὅποια δίδουν ἀφορμὴν εἰς τὸ γελοῖον, ἢ ἐμπνέουν φοβὴν, ἐφευρέθη καὶ, τὸ μεγαλῆτερον, ἐτελειοποιήθη ἀπὸ τὸν Θεόφραστον. Ὁ τρόπος οὗτος εἶναι τοσοῦτον μᾶλλον ἄξιος λόγου, ὅσον βεβαίως εἰς τοὺς χαρακτῆρας τοῦ Θεοφράστου χρωστέται ἡ ἀληθὴς κωμωδία, τὴν ὁποίαν μετὰ ταῦτα Μένανδρος ὁ Μαθητὴς του ἐδίδαξε πρῶτος εἰς τὰ θέατρα τῶν Ἀθηνῶν.

* Η. *

Π Ο Ι Κ Ι Α.

ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΣΙΔΗΡΟΥΡΓΙΑΣ.

Ἡ χρῆσις τοῦ σιδήρου εἰς τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν λαβοῦσα ἐπ' ἐσχάτων σημαντικὴν ἀνάπτυξιν, προχωρεῖ ἀκαταπαύστως αὐξάνουσα—Ἀφ' οὗ κατεσκευάσαν οἱ Ἀγγλοὶ σκάρη πλοίων σιδήρινα, μεταχειρίζονται ἤδη τὸν χυτὸν σίδηρον πρὸς κατασκευὴν οἰκῶν ἰδιωτικῶν καὶ δημοσίων οἰκοδομημάτων. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς μηχανικῶν ἐπιστημόνων καὶ τεκτόνων πρακτικῶν αἱ ἐκ σιδήρου οἰκίαι, ἔχουσαι τὸ προτέρημα νὰ μὴ καίωνται, νὰ μὴ κρημνίζωνται ἀπὸ σεισμοὺς, νὰ μεταφέρονται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον εὐκολώτατα, καὶ νὰ εἶναι εἰς αἰῶνας ἀκατάλυτοι, ἔχουν καὶ τοῦτο προσέτι τὸ καλὸν, ὅτι ἡ πρὸς κατασκευὴν αὐτῶν δαπάνη δὲν εἶναι ἀνωτέρα τῆς πρὸς κατασκευὴν πλυνθίνων οἰκῶν ἀναγκαίας. Ἐκτὸς τούτου, ἐπειδὴ οἱ τοῖχοι τῶν οἰκιῶν τούτων εἶναι κενοὶ, εὐκόλον εἶναι νὰ τοὺς θερμαίνῃ τις δι' ἐνὸς καὶ μόνου θερμαγωγοῦ εἰς τὸ μαγειρεῖον τεθειμένου. Οἰκία τριώροφος ἐκ χυτοῦ σιδήρου κατεσκευασμένη, ἔχουσα δώδεκα ἕως δεκαεξ